

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ઉત્તરપ્રદેશ રાજ્ય

વિરુદ્ધ

પપ્પુ ઉર્ફે યુનુસ અને અન્ય

ડિસેમ્બર ૧, ૨૦૦૪

[ન્યાયમૂર્તિ અરીજિત પસાયત અને ન્યાયમૂર્તિ એસ.એચ. કાપડિયા]

દા ઇન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦:

કલમ ૩૭૬ — ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવેલ — હાઈકોર્ટ દ્વારા માત્ર એવા કારણોસર નિર્દોષ છૂટકારો કે ફરિયાદપક્ષની સાક્ષી સહેલાઈથી વશ થઈ જાય તેવી હતી — કોર્ટે ઠેરવેલ કે, નક્કી કરવાનો પ્રશ્ન એ હતો કે શું આરોપીએ ફરિયાદ કરેલ પ્રસંગે ભોગ બનનાર પર બળાત્કાર ગુજાર્યો હતો — અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણોમાં તેના કારણો દર્શાવ્યા વિના દખલ કરવી જોઈએ નહીં — હાઈકોર્ટનો ચુકાદો વ્યવહારિક રીતે કારણો વિનાનો હોવાથી, મામલો નવેસરથી સુનાવણી માટે તેને પરત મોકલવામાં આવે છે — પ્રેક્ટિસ અને પ્રોસિજર.

ક્રિમિનલ લો:

બળાત્કારનો ગુનો — ફરિયાદપક્ષની સાક્ષીની જુબાની — તેની આકારણી.

ફરિયાદપક્ષનો કેસ એવો હતો કે જ્યારે ફરિયાદપક્ષની સાક્ષી તેના ઘરે એકલી હતી, ત્યારે બે આરોપી-અપીલકર્તાઓ છત વાટે તેના ઘરમાં પ્રવેશ્યા હતા અને બંદૂકની અણીએ તેના પર બળાટકાર ગુજાર્યો હતો. જ્યારે તેની માતા બજારમાંથી પાછી આવી અને દરવાજો ખખડાવ્યો, ત્યારે તેણે બંને આરોપીઓને જે રીતે આવ્યા હતા તે જ રીતે ભાગતા જોયા. ટ્રાયલ કોર્ટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓ અને ભોગ બનનાર અને તેની માતાની જુબાનીની તપાસ કરીને બંને આરોપીઓને કલમ ૩૭૬ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા હતા. આરોપીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલ પર, હાઈકોર્ટે તેમને માત્ર એવા કારણોસર નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા કે ફરિયાદપક્ષની સાક્ષી સહેલાઈથી વશ થઈ જાય તેવી(નબળા ચારિત્ર્યની) હતી. નારાજ થઈને, રાજ્યએ હાલની અપીલ દાખલ કરેલ.

અપીલનો નિકાલ કરતા, કોર્ટે ઠરાવ્યું;

૧. હાઈકોર્ટનો એવો મત કે છોકરી નૈતિક રીતે શિથિલ અને સહેલાઈથી વશ થઈ જાય તેવી હોવાથી આરોપીઓ નિર્દોષ છૂટકારા માટે હકદાર હતા, તે અસમર્થનીય છે. જો એમ માની લેવામાં આવે કે ભોગ બનનાર અગાઉ જાતીય સંભોગને પાત્ર બની હતી, તો પણ તે કોઈ નિર્ણાયક પ્રશ્ન નથી; તેમજ તે આરોપીઓ માટે બચાવ પણ હોઈ શકે નહીં. તેનાથી વિપરીત, જે પ્રશ્ન પર નિર્ણય લેવો અનિવાર્ય હતો તે એ હતો કે; શું આરોપીઓએ ફરિયાદ કરવામાં આવેલ પ્રસંગે ભોગ બનનાર પર બળાટકાર ગુજાર્યો હતો? [૫૮૮-જી-એચ]

૨. એ વાત સુસ્થાપિત છે કે બળાટકારના ગુનાનો ભોગ બન્યાની ફરિયાદ કરનાર ભોગ બનનાર વ્યક્તિ ગુના પછીની સહ-અપરાધી નથી. એવો કાયદાનો કોઈ નિયમ નથી કે તેની જુબાની પર મહત્વની વિગતોમાં સમર્થન વિના કાર્યવાહી કરી શકાય નહીં. જોકે, જો હકીકતો તપાસતી અદાલતને ભોગ બનનારના વર્ણનને તેની પ્રથમ દ્રષ્ટિએ સ્વીકારવામાં મુશ્કેલી જણાય, તો તે પ્રત્યક્ષ અથવા સંજોગોલક્ષી પુરાવા શોધી શકે છે, જે તેની જુબાનીને ખાતરી પૂરી પાડે. સહ-અપરાધીના સંદર્ભમાં સમજવામાં આવતા સમર્થનથી થોડી ઓછી ખાતરી પણ પૂરતી રહેશે. [૫૮૯-બી-ડી]

૩. અપીલ અદાલતે તેના માટેના કારણો અથવા આધાર દર્શાવ્યા વિના ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણોમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં. જો અપીલ અદાલત વિપરીત અભિપ્રાય લે છે, તો પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કરવું અને પોતાના નિષ્કર્ષો નોંધવા તેના માટે અનિવાર્ય છે. પ્રસ્તુત કેસમાં તે કરવામાં આવ્યું નથી. તેથી, મામલો નવેસરથી સુનાવણી માટે હાઈકોર્ટને પરત મોકલવામાં આવે છે. [૫૮૯-ડી-ઈ]

ફોજદારી અપીલી હુકમત: ફોજદારી અપીલ નં. ૧૩૮૨/૨૦૦૪.

અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટની લખનઉ ન્યાયપીઠ સમક્ષની ફોજદારી અપીલ નં. ૩૪૨/૧૯૯૫ માં તા.૦૩/૦૩/૨૦૦૩ રોજના ચુકાદા અને હુકમ માંથી.

અપીલકર્તા વતી સુશ્રી અલકા અગ્રવાલ અને રવિ પ્રકાશ મેહરોત્રા.

સામાવાળા વતી ગૂડવિલ ઈન્દીવર.

ન્યાયાલયનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અરીજિત પસાયત દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલ.

અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટની લખનૌ બેંચના વિદ્વાન એકલ ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાની શુદ્ધતાને ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યએ હાલની અપીલમાં પડકારી છે, જે ચુકાદા દ્વારા સામાવાળાઓ (જે હવે પછી 'આરોપી' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ને નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો આદેશ કરવામાં આવ્યો હતો. સામાવાળાઓ પર ધ ઈન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ (જે ટૂંકમાં 'આઈ.પી.સી.' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૩૭૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કથિત ગુનો કરવા બદલ

તહોમત મૂકવામાં આવ્યું હતું. પાંચમા એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેસન્સ જજ, સીતાપુરે તેઓને દોષિત ઠેરવ્યા હતા અને દરેકને પાંચ વર્ષની સખત કેદની સજા અને રૂ.૨,૦૦૦ રૂપિયાનો દંડ ભરવાનો હુકમ કર્યો હતો.

હકીકતલક્ષી સ્થિતિ ટૂંકમાં એવી છે કે જ્યારે ભોગ બનનાર તેના ઘરે એકલી હતી, ત્યારે તારીખ ૨૧/૦૫/૧૯૮૭ ના રોજ સવારે આશરે ૧૧.૦૦ વાગ્યે તેની માતા શાકભાજી ખરીદવા માટે બજારમાં ગઈ હોવાથી, સદર વિસ્તારના જ રહેવાસી એવા સામાવાળાઓ તેના ઘરે આવ્યા અને દરવાજો ખખડાવ્યો. ભોગ બનનારે તેઓને પૂછ્યું કે તેઓ કોણ છે અને તેઓએ પોતાની ઓળખ આપી. ભોગ બનનારે દરવાજો ખોલવાની મનાઈ કરી કારણ કે તેની માતા ઘરે નહોતી. પરંતુ બંને આરોપીઓ પાડોશના ઘરે ગયા અને તેના ઘરની છત પર આવ્યા અને ચોકમાં કૂદકો માર્યો અને તેને 'તમંચો' બતાવ્યો. પહેલા આરોપી સામાવાળા મનુ દ્વારા તેના પર બળાત્કાર ગુજારવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ આરોપી સામાવાળા પપ્પુ દ્વારા બળાત્કાર ગુજારવામાં આવ્યો હતો. થોડા સમય પછી તેની માતા ઘરે આવી અને દરવાજો ખખડાવ્યો અને દરવાજો ખખડાવવાનો અવાજ સાંભળીને આરોપીઓ ભાગી ગયા અને છત પર ચઢી ગયા. જ્યારે તેઓ ચઢી રહ્યા હતા, ત્યારે માતાએ તેમને જોયા હતા અને તેણે બૂમો પાડવાનું શરૂ કર્યું હતું અને તે સાંભળીને સદર વિસ્તારના એક વિમલેશ કુમાર વર્મા ત્યાં આવ્યા હતા અને તેણે પણ બંને આરોપીઓને ભાગી જતા જોયા હતા. આ ઘટનાનો લેખિત રિપોર્ટ પોલીસ સ્ટેશનમાં બપોરે ૩.૧૦ વાગ્યે નોંધાવવામાં આવ્યો હતો. તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી. ભોગ બનનારને તબીબી તપાસ

માટે ડિસ્ટ્રિક્ટ હોસ્પિટલ મોકલવામાં આવી હતી. આરોપીઓને પણ તબીબી તપાસ માટે મોકલવામાં આવ્યા હતા અને તેમના કપડાં રાસાયણિક પરીક્ષણ માટે મોકલવામાં આવ્યા હતા. તપાસ પૂર્ણ થયા પછી, ચાર્જશીટ ફાઇલ કરવામાં આવી હતી અને આરોપીઓને ટ્રાયલ માટે મોકલવામાં આવ્યા હતા. આરોપીઓએ નિર્દોષ હોવાનું જણાવ્યું હતું. ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ (જે ટૂંકમાં 'સંહિતા' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૩૧૩ હેઠળની તપાસ દરમિયાન સબમિટ કરવામાં આવેલા વધારાના નિવેદનોમાં સામાવાળા પપ્પુએ જણાવ્યું હતું કે ભોગ બનનારનું ચારિત્ર્ય સારું નહોતું અને કારણ કે તેનું ઘર તેના ઘરની સામે હતું, તેણે અને તેના પરિવારના સભ્યોએ તેમને તે જગ્યા છોડી દેવા કહ્યું હતું અને તેથી આ ખોટો કેસ ઊભો કરવામાં આવ્યો હતો. આરોપી મનુનો બચાવ પણ સમાન હતો.

ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧ અને ૨ તરીકે અનુક્રમે તપાસવામાં આવેલ ભોગ બનનાર અને તેની માતાના પુરાવાઓ પર ભરોસો મૂકીને, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે આરોપીઓને દોષિત ઠેરવ્યા હતા અને ઉપર જણાવ્યા મુજબ તેઓને સજા ફટકારી હતી.

તેણી નબળા ચારિત્ર્યની છોકરી હતી તેવો બચાવ કોઈ મહત્વનો જણાતો ન હતો. ભોગ બનનારની ઉંમર અંગે થોડો વિવાદ હતો. પુરાવાઓની વિચારણા કર્યા પછી ટ્રાયલ કોર્ટે ઠેરવ્યું હતું કે ગુનાના સમયે તેણી સગીર હતી અને કોઈ સંમતિ હોવાનો પ્રશ્ન ખરેખર કોઈ મહત્વનો ન હતો.

આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા વડી અદાલત સમક્ષ અપીલ દાખલ કરીને દોષસિદ્ધિ અને સજાને પડકારવામાં આવ્યા હતા અને ઉપર નોંધ્યા મુજબ વડી અદાલતે તેઓને નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

અપીલકર્તા રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે વડી અદાલતે અત્યંત ટૂંકી અને કેઝ્યુઅલ રીતે અપીલનો નિકાલ કર્યો છે. રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાઓ પર કોઈ ચર્ચા પણ કરવામાં આવી નથી, અને વ્યવહારિક રીતે માત્ર એવા કારણોસર કે ભોગ બનનારની માતાએ સ્વીકાર્યું હતું કે ભોગ બનનાર નબળા ચારિત્ર્યની હતી, નિર્દોષ છૂટકારો આપવાનો આદેશ કરવામાં આવ્યો છે.

સામાવાળાઓ-આરોપીઓના વિદ્વાન વકીલે બીજી બાજુ એવી રજૂઆત કરી હતી કે વડી અદાલતે એ બાબત નોંધી હતી કે ભોગ બનનારનું ચારિત્ર્ય સારું નહોતું અને તેણી સહેલાઈથી વશ થઈ જાય તેવી હતી. તબીબી પુરાવાઓ દર્શાવતા હતા કે તેણી જાતીય સંભોગથી ટેવાયેલી હતી અને તેના શરીર પર કોઈ ઈજા નહોતી. તદનુસાર, ફરિયાદપક્ષનો કેસ સંપૂર્ણપણે શંકાસ્પદ હતો. તેમ હોવાથી, નિર્દોષ છૂટકારાનો આદેશ કોઈ એવી ખામીથી પીડાતો નથી કે જેમાં દખલગીરી કરવાની જરૂર હોય.

અમને જણાય છે કે વડી અદાલતનો ચુકાદો વ્યવહારિક રીતે કારણો વિનાનો છે અને અપીલ ચલાવવામાં તેનો અભિગમ ઘણો કેઝ્યુઅલ છે, જે ન્યાયિક બુદ્ધિનો ઉપયોગ ન થયો હોવાનું દર્શાવે છે.

ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨, જે ભોગ બનનારના માતા છે, તેમના પુરાવામાં તથ્યોનું કેટલુંક ખોટું અર્થઘટન થયું હોય તેવું જણાય છે. ટ્રાયલ કોર્ટે ડૉક્ટરના પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કર્યા પછી એ બાબત નોંધી હતી કે કોઈપણ બાહ્ય ઈજાની ગેરહાજરીમાં પણ કેવી રીતે ગુનો આચરી શકાયો હોત. હાઈકોર્ટ દ્વારા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨ ના પુરાવા સંદર્ભની બહાર વાંચવામાં આવ્યા છે. ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધ્યું હતું તેમ, તેણીએ સ્પષ્ટપણે નકાર્યું હતું કે તેણીની પુત્રીનું ચારિત્ર્ય સારું નહોતું અને તેણીએ એવા સૂચનનો પણ ઇનકાર કર્યો હતો કે તેણીનું ચારિત્ર્ય સારું ન હોવાથી, તેઓને મહોલ્લામાંથી જબરદસ્તીથી કાઢી મૂકવામાં આવ્યા હતા. પરંતુ અન્ય સ્થાને, તેણીએ સ્વીકાર્યું છે કે તેણીની પુત્રીનું ચારિત્ર્ય સારું નહોતું. જો તેમ હોય તો પણ, તે ગુનાની ગંભીરતાને ઓછી કરતું નથી.

એમ માની લેવામાં આવે કે ભોગ બનનાર અગાઉ જાતીય સંભોગથી ટેવાયેલી હતી, તો પણ તે કોઈ નિર્ણાયક પ્રશ્ન નથી. તેનાથી વિપરીત, જે પ્રશ્ન પર નિર્ણય લેવો અનિવાર્ય હતો તે એ હતો કે શું આરોપીએ ફરિયાદ કરવામાં આવેલ પ્રસંગે ભોગ બનનાર પર બળાત્કાર ગુજાર્યો હતો. જો કાલ્પનિક રીતે એમ સ્વીકારી લેવામાં આવે કે ભોગ બનનારે અગાઉ તેની કૌમાર્યતા ગુમાવી દીધી હતી, તો પણ તે કાયદા મુજબ કોઈ પણ વ્યક્તિને તેના પર બળાત્કાર ગુજારવાનો પરવાનો આપતું નથી અને આપી શકે નહીં. તે આરોપી હતો જે ટ્રાયલ પર હતો, નહીં કે ભોગ બનનાર. જો કોઈ ચોક્કસ કેસમાં ભોગ બનનાર તેના અગાઉના જાતીય વ્યવહારમાં અનૈતિક રહી હોય, તો પણ તેને કોઈ પણ અને દરેક વ્યક્તિ સાથે જાતીય સંભોગ માટે આત્મસમર્પણ કરવાનો ઇનકાર કરવાનો

અધિકાર છે કારણ કે તેણી કોઈ પણ અને દરેક વ્યક્તિ દ્વારા જાતીય હુમલો કરવા માટેની કોઈ અસુરક્ષિત વસ્તુ કે શિકાર નથી.

એ વાત સુસ્થાપિત છે કે બળાત્કારના ગુનાનો ભોગ બન્યાની ફરિયાદ કરનાર પીડીતા ગુના પછીની સહ-અપરાધી નથી. એવો કાયદાનો કોઈ નિયમ નથી કે તેણીની જુબાની પર મહત્વની વિગતોમાં સમર્થન વિના કાર્યવાહી કરી શકાય નહીં. તેણી ઇજાગ્રસ્ત સાક્ષી કરતા પણ ઉચ્ચ સ્થાને બિરાજમાન છે. ઇજાગ્રસ્ત સાક્ષીના કિસ્સામાં, માત્ર શારીરિક ઇજા હોય છે, જ્યારે ભોગ બનનારના કિસ્સામાં તે શારીરિક તેમજ માનસિક અને ભાવનાત્મક બંને હોય છે. જોકે, જો હકીકતો તપાસતી અદાલતને ભોગ બનનારના વર્ણનને તેની પ્રથમ દ્રષ્ટિએ સ્વીકારવામાં મુશ્કેલી જણાય, તો તે પ્રત્યક્ષ અથવા સંજોગોલક્ષી પુરાવા શોધી શકે છે, જે તેણીની જુબાનીને ખાતરી પૂરી પાડે. સહ-અપરાધીના સંદર્ભમાં સમજવામાં આવે છે તેવા સમર્થનથી થોડી ઓછી ખાતરી પણ પૂરતી રહેશે.

ઉપરોક્ત સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતા, વડી અદાલતનો એવો મત કે છોકરી નૈતિક રીતે શિથિલ અને સહેલાઈથી વશ થઈ જાય તેવી હોવાથી આરોપીઓ નિર્દોષ છૂટકારા માટે હકદાર હતા, તે અસમર્થનીય છે. કારણો અથવા આધાર દર્શાવ્યા વિના અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણોમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં. જો અપીલ અદાલત વિપરીત અભિપ્રાય લે છે, તો પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કરવું અને પોતાના નિષ્કર્ષો નોંધવા તેના માટે અનિવાર્ય છે. પ્રસ્તુત કેસમાં તે કરવામાં આવ્યું નથી. આ એક યોગ્ય કેસ છે જ્યાં મામલાની

વડી અદાલત દ્વારા નવેસરથી સુનાવણી થવી જરૂરી છે. તદનુસાર, વડી અદાલતનો ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે. મામલો નવેસરથી સુનાવણી માટે વડી અદાલતને પરત મોકલવામાં આવે છે. અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે અમે કેસના ગુણદોષ પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો નથી, સિવાય કે એ દર્શાવવા માટે કે ભોગ બનનારનું ચારિત્ર્ય ખરેખર કોઈ પરિણામ લાવતું નથી જ્યારે પ્રશ્ન એ હોય કે તેના પર બળાત્કાર થયો હતો કે કેમ. સામાવાળાઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે જેવી રીતે સામાવાળાઓ વડી અદાલત દ્વારા નિર્દોષ જાહેર થયા હતા, તે મુજબ તેમને મૂળભૂત રીતે આપવામાં આવેલા જમીન ચાલુ રાખવા જોઈએ. સામાવાળાઓ માટે જમીન માટે વડી અદાલતનો આશરો લેવા માટેના દ્વાર ખુલ્લા રહેશે, જેનો વિચાર વડી અદાલત દ્વારા તેના પોતાના પરિપ્રેક્ષ્યમાં કરવામાં આવશે.

હાલની અપીલનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે.

અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવેલ.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment

shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.